

TÜRÜK

*Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*

2017, Yıl:5, Sayı:10

Geliş Tarihi: 05.05.2017

Kabul Tarihi:05.08.2017

Sayfa:138-157

ISSN: 2147-8872

İHSAN DENİZ ŞİİRİNDE HAYAT VE ÖLÜM ALGISI

Durmuş Ongun*

Özet

Hayatın bir sonu olduğunun bilincinde olan insan, ölüme ve hayata farklı anlamlar yükleyen ve bu iki kavramı sorgulayan tek varlıktır. Sanatların ortaya çıkış nazariyelerinden biri bu farkındalıktır. Öleceğini bilen insanoğlu yalnızca hayatı ve ölümü aşma çabasıyla yetinmemiş, aynı zamanda hayat ve ölüm fikrini sanat eserlerinin malzemesi haline getirmiştir. Diğer güzel sanat dallarında da işlenmesine karşın, insanın duygu dünyasını daha çok ele alan şairler ve yazarlar bu iki olguyu eserlerinde en çok konu edinen sanatçılardır. Türk şiirinde geçmişten beri başlıca temalar halinde işlenen ve dünyada insanoğlu var oldukça şiirlerin konusu olmaya devam edecek olan hayat ve ölüm kavramlarına Türk şiirinde oldukça fazla rastlanır. Bu çalışmanın giriş kısmında ölüm ve hayat temalarının Türk şiirindeki izleği takip edilmiş ve belli başlı şairlerin bu iki temaya bakış açılarına değinilmiştir. Çalışmanın devamında 1980 kuşağı şiirinde önemli bir yere sahip olan İhsan Deniz'e ve şairin şiir anlayışına temas edilmiştir. Şiirlerinden hareketle şairin hayata ve ölüme bakış açısı, Bir Kurtarıcı ya da Merak Unsuru Olarak Ölüm, Hayattan Kaçış ya da Hayatla Barışık Olamama, Bir Çatışma Unsuru Olarak Hayat ve Ölüm ve Bir Ölüm Şekli Olarak İntihar başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhsan Deniz, şiir, hayat, ölüm, intihar.

PERCEPTION OF LIFE AND DEATH IN İHSAN DENİZ'S POEM

Abstract

Human who is aware of the end of life is only creature who ascribes different meanings to life and death and queries this two concept. One of

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD, orcid.org/0000-0002-6285-5077, kankaranfil@gmail.com

reasons of emergence of art theories is this awareness. Human who is aware of his death doesn't only confines himself to effort of exceeding life and death, but also actually materializes the life and death in art. Although it is dealt in other fine arts, poets and writers who deal with emotions of human are artists who mention these two facts most. The concepts of life and death having been handled since ancient times in major themes and kept to be subject of poetries as long as people live in the world is encountered much in Turkish poetry. Life and death themes are followed in introduction part of this work are as it happens in Turkish poetry and point of views of main poets on these two themes is mentioned. In continuation of this study, it is mentioned about İhsan Deniz who takes an important place in poem called as generation of 1980 and understanding of poem. Regarding poet's poetry and his point of view, following headings are evaluated Death As Savior or Curiosity Factor, Escape from Life or Can't Make Peace With Life, Life And Death As Conflict Factor and Suicide As Way of Death.

Keywords: İhsan Deniz, poem, life, death, suicide.

Giriş

Ölüm, insanlık tarihinin başlangıcından beri ademoğlunun hayatında büyük yer kaplamıştır. Ölüm karşısında yaşamı anlamlandırmaya çalışan insan, bunu sanat eserlerine de yansıtmıştır. Bu yüzden bütün dünya edebiyatlarının konusu haline geldiği gibi, edebi türler içinde de kendine en çok şiirde yer bulmuştur. Sanatçıların ölümü ele alış biçimleri inançlarına ve dünya görüşlerine göre değişiklik arz etmektedir. Örneğin; ölümü bir son olarak kabul eden inançlarda korku duyulan, ürperti veren, ayrılık ve acı hissi uyandıran bir olay iken; ölümden sonra bir hayatın olduğuna inanılan dinlerde ölüm, bir son değil bir başlangıç ve asıl vatanına dönmek şeklinde görülür. Çünkü ahiret inancına sahip olan sanatçılar, dünya hayatına bir sürgün, çile, sıkıntı yeri olarak bakar veya onu yaratıcıya ulaşmanın ilk basamağı olarak değerlendirirler.

İslamiyet öncesi Türk toplumunda ölüm teması, ölenlerin ardından düzenlenen yuğ törenlerinde ölen kişinin kahramanlıklarını, iyiliklerini anlatan sagularla işlenirken; İslamiyet sonrası klasik şiirimizde mersiyelerde ele alınmaktadır. Türk Halk şiiri ise ölen kişiyi anlatmak, iyiliklerinden bahsetmek için ağıt türünü kullanmaktadır. Her iki türde de ölen kişi iyilikleriyle anılır ve bu hayatın geçiciliğinden bahsedilir.

Tanzimat'la beraber Batılılaşma dönemine girildiğinde, ölüm teması ve hayata bakışta geleneğe göre farklılıklar başlar. Âkif Paşa'nın (1787-1845) torunu için hece vezni ve koşma tarzıyla yazdığı mersiyede "değişen teknik ile sanki insanın kendisi meydana çıkmıştır." Şiirin başından itibaren "hakikaten duyulmuş şeylerin dünyasına girilir." İnsanı "ölümün kendisi" sarmaya başlar. Bu artık klasik anlamdaki mersiye ve tarih düşürme sanatı değil, insanın "tâ kendisini arayan yeni şiirdir."¹ "Türk şiirinin bir tarafında daima kendini

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul Mart 2016, s.108-109.

duyuracak büyük bir ürperme’’² olan ‘‘Makber’’ ‘‘‘ölü’’den ziyade ‘‘ölüm’’ün kendisiyle doludur ve bütün gelişmesini onun etrafında yapar.’’³ Yani Tanzimat dönemi sanatçıların ölümüne yaklaşım biçimleri klasik edebiyatımızdakilere göre değişiklik arz etmektedir. Bu dönemde RecâizâdeMahmud Ekrem’in (1847-1914) oğlunun ölümü üzerine yazdığı ‘‘Ah Nijâd’’, ‘‘Yakacık’ta Akşamdan Sonra Bir Mezarlık Alemi’’ ve dostu için yazdığı ‘‘Şevki Yok’’ şiirleri; Abdülhak Hâmid Tarhan’ın (1852-1937) ‘‘Garam’’ ve ‘‘Ölü’’ şiirleri böyle bir değişimin örnekleri olarak kabul edilebilir.⁴

Özellikle Hâmid, genel olarak ölüme kaderci ve mütevekkil bir edayla bakan geleneksel şiir anlayışına karşı ölüme felsefi ve metafiziksel bir sorgulama getirmiştir. Bu sorgulayış onu ölümden sonrasını düşünmeye ve ölüm karşısında hayatı konumlandırmaya götürür. O ölüme bakışta klasik şairlerden ayrılmıştır. Ölüme şüphe ile yaklaşmış, onu irdeleme yoluna gitmiş, hatta isyan ile teslimiyet arasında gidip gelmiştir.

Ben şüphedeyim, şüphede, ey zat-ı ilahi,

Çok ağlanacak yerde bugün gülmedeyiz biz.

Bilsem ki senin emrin ile ölmedeyiz biz,

*Lebbeyk, derim emrine mesrûr û mubahi.*⁵

Cumhuriyet döneminde de ölüm birçok şair tarafından işlenen bir temadır. Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956) da ölüm ve hayat arasındaki yerini konumlandırmaya çalışan, hayata kötümser bir pencereden bakan şairlerin başında gelir. Onun şiirinde salt ölüm düşüncesinden ziyade ölüm ve hayat çatışmasının varlığı görülür. Bu anlamda şair ölüm ve yaşam arasında trajik bir hisse sahiptir. Bazen ‘‘Öldük ölümden bir şeyler umarak’’⁶ diyerek ölümü bir çıkış kapısı olarak görmüş, bazen de ‘‘Memleket isterim/ Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;/ Olursa bir şikayet ölümden olsun.’’⁷ gibi mısralarla yaşama sevgisini öncelmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek(1904-1983) de ölümü şiirlerinde işleyen şairlerden biridir. Hayat ve ölüm arasındaki çatışmayı şiirlerinde çok kez irdeler. İslami duyarlılığa sahip birçok şair gibi Necip Fazıl’a göre de hayat kısa ve geçicidir. Bu nedenle şair hayata bağlanmaz ve şiirlerinde ölüm karşımıza bir müjdecî olarak çıkar. ‘‘Bu dünyada renk, nakış, lezzet, ne varsa küsüm; Gözümde sonmarifet, Azrâil’e tebessüm...’’⁸, ‘‘Öleceğiz; müjdeler olsun, müjdeler olsun!/Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun!’’⁹der.

² Ahmet Hamdi Tanpınar, *age*, s. 535.

³ Ahmet Hamdi Tanpınar, *age*, s. 526.

⁴Mustafa Aydemir, "Tanzimat Dönemi Türk Şiirinde Ölüm Algısı." *Turkish Studies International Periodical Forthe Languages, Literature and History of TurkishorTurkic* 8/4, Ankara 2013, s.236; http://turkishstudies.net/Makaleler/1815871092_13AydemirMustafa-edb-233-253.pdf (ET: 16.11.2016)

⁵Mustafa Aydemir, *agm*, s.243.

⁶ Cahit Sıtkı Tarancı, *Otuz Beş Yaş*, Can Yayınları, İstanbul 2016, s.162.

⁷*Age*, s.157.

⁸ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2005, s. 147.

⁹*Age*, s.152.

Görüldüğü üzere ölüm ve yaşam arasındaki ilişki, trajedi ve bu iki olaya bakış açısı diğer sanat dallarında olduğu gibi edebiyatta da İslamiyet öncesi Türk toplumundan bu yana şiirlerde işlenmiş, şairlerin hayata ve ölüme bakış açısı, ruh dünyaları ve dünya görüşlerine göre değişmiştir.

Bu makalede 1980 kuşağının önde gelen şairlerinden İhsan Deniz'in şiirinde hayat ve ölüm konumlandırılmaya çalışılacaktır.

İhsan Deniz'in Şiir Dünyası¹⁰

İhsan Deniz, 1960'ta İnegöl'de doğar. "Asıl" şiirlerim dediği çalışmalarını 1982 yılında Yönelişler dergisinde yayımlamaya başlayan şair¹¹, şiirin "insanı ölüme ve hayata hazırladığını" ifade eder.¹²Şiir, Deniz'e daima yeni hayatlar bahşeden, hayatına zenginlik, anlam ve içerik katan, onu hayata bağlayıp mutlu kılan ve varoluşunu anlamlandırandır.¹³Hatta bunların da ötesinde ona göre "şiirin, hayatın tüm safhalarında, şair için bir "sığınma", "barınma", "özgürlük", "arınma" ve kimi zaman bir "kurtuluş" şansı/imkânı olduğu düşünülebilir."¹⁴

"Şiir üzerine ciddiyetle düşünen, şiiri ve şiirin sorunlarını kendine yegâne uğraş alanı olarak seçen her has şairin mutlaka bir şiir ideali olacağını" ifade eden İhsan Deniz, "şiir idealinin şairin varoluş şartı", hatta "şairin alın yazısının bir bakıma sebebi ve sonucu" olduğunu ileri sürer.¹⁵Bir şairin "şiir ideali" olması için ise muhakkak şiirde iddiası olmalıdır. Zaten şiirde bir iddiası olmayan şair imgesi düşünmek de ona göre muhaldir.¹⁶ Şiir ideali üzerine bu iddialı görüşleri ortaya atan Deniz, kendisini "özetle modern, metafizik, avangard, elitist" bir şiir idealine sahip bir şair olarak tanımlar.¹⁷Bu sıfatlardan özellikle "metafizik" kavramı üzerinde çok duran şair, metafizik duyusu şiirlerinde açık bir şekilde hissettirdiği gibi, şiir üzerine yazdıklarında ve söyleşilerinde de birçok kez "metafiziğe uzak olan şiirin büyük şiir olma imkânından yoksun" olacağını öne sürer.¹⁸Deniz'e göre "Metafiziği olan şiir, büyük şiirdir."¹⁹

İhsan Deniz'in poetik bakımdan en çok üzerinde durduğu diğer bir kavram "trajikolan" dır. Ona göre "Büyük şiir çoğu zaman **trajikolandan çıkar**."²⁰Şair kendisinin oluşturmuş olduğu şiir dünyası (ideal dünya) ile dış dünyanın (real dünya) hayatın tüm evrelerinde sürekli

¹⁰ Bu çalışmada şiirlerden yapılan alıntılar, İhsan Deniz, **Dut Ağacında**, Hece Yayınları, Ankara 2015 baskısına aittir.

¹¹İhsan Deniz, **Sevgilimdir Yazdığım Her Şiir Benim**(Haz. Mehmet Solak), Cümle Yayınları, Ankara 2016, s.11.

¹²Deniz, (2016: 52)

¹³Deniz, (2016: 78)

¹⁴<http://www.yenisafak.com/arsiv/2002/EYLUL/09/ideniz.html> (ET: 16.11.2016)

¹⁵ İhsan Deniz, **Dut Ağacında**, Hece Yayınları, Ankara 2015, s. 289.

¹⁶<http://www.yenisafak.com/arsiv/2001/temmuz/02/ideniz.html> (ET: 16.11.2016)

¹⁷ Mehmet Öztunç, "İhsan Deniz ile Söyleşi", **Türk Dili**, S:754 (2014), s.50.

¹⁸Deniz, (2016: 66)

¹⁹Age, s.42. Ayrıca şairin bu konuyla ilgili benzer fikirleri için bakınız: "Hiçbir şairin 'köksüz' olduğuna, hiçbir şiir birikiminin 'köksüz' yaşayacağına inanmıyorum" **Üç Nokta Dergisi**, 80'ler özel sayısı, S:8 (2007), s.18; "Ben özetle, modern, metafizik, avangard, elitist bir şiir idealine sahibim." İhsan Deniz ile Söyleşi (Konuşan: Mehmet Öztunç), **Türk Dili**, S:754 (2014), s.50; İhsan Deniz ile Şiir Üzerine(Konuşan: Mustafa Muharrem), Dosya: Şiir İhsan Deniz, **Hece Dergisi**, S:75 (2003), s.84.

²⁰Deniz, (2015: 157)

olarak bir çatışma halinde olduğunu ileri sürer ve bu durumda şairin bir tercih yapmak durumunda olduğunu belirtir. Ona göre şair bu trajik durumda tercihini şiirden yana kullanmalıdır.²¹ Bu bağlamda Mehmet Solak şunları söyler: “Ona göre şairin, hayata(dünyaya) karşılık şiiri seçmesi başlı başına bir trajedir. Yani bu dünyada trajikolan; her an seçmek zorunda kalmamızdır. Bu anlamda şair, seçimini şiirden yana yaparak trajikolana dahil olmuştur.”²² Ayrıca şairin hayatı ve özellikle şiiri dışarıdan bakıldığında bir çelişki yumağı gibi görülebilir.²³ Yani “trajik olma durumu” İhsan Deniz’in hayatında var olduğu gibi, şiirin de başat unsurlarından birisidir.

İhsan Deniz’e göre şairin dilden başka varoluş imkanı yoktur. Yani dil yoksa şairin de olması mümkün değildir.²⁴ Bu bağlamda “karmaşık bir hayat içerisinde eşyanın, varoluşun, hakikatin şair tarafından algılanırken sokağın diline mahkum olmaması gerektiğini, sokak dilinin şairin duyumsamalarını, hissiyatını ve sezgilerini ifade etmekte yetersiz kalacağını ve bu yüzden şairin daha derinlere yönelen bir üst dil, bir meta dile yönelmesi gerektiğini” ileri sürer.²⁵

İhsan Deniz’in şiirlerinde farklı şekil arayışları/denemeleri görülür. Kelime ve dize bölmelerle yada kelime birleştirmelerle şiirin anlam zenginliğini genişletir ve farklı okumalara imkan sağlar.²⁶ Şair, bu tarz arayışları “dilin verili alanlarıyla yetinmemek kaygusu; tabir caizse bir dil ‘oburluğu’” olarak ifade eder ve bu bağlamda şunları söyler: “Kendinize ait, kişiliğinizin/kimliğinizin ve varoluş çabanızın sembolleştirdiği bir dil kulvarını realize etmek ideali.. Bunun ‘anlam’ı farklılaştırmak, çoğaltmak, genişletmek, zenginleştirmek, derinleştirmek, yeni ‘anlam’ hâleleri oluşturmak, ‘yan anlam’ kümelerini kıskırtmaktan geçtiği çok açık.”²⁷ Normal şiir formunu kullandığı gibi bazı kitaplarında biçim açısından şiiri nesirleştirip mensur şiire dayanmış, ikili dizeler şeklinde şiiri kurmuş veya daha farklı denemelere girerek *Tam* kitabında kelimelerin anlam ve çağrışım dünyasıyla ilişkili olarak bir sayfada sadece birkaç kelime kullanmıştır.

Bir Kurtarıcı Ya da Merak Unsuru Olarak Ölüm

Bazı insanların hayatı boyunca kendi ölümü üzerine düşündüğü olur. İnsan ne zaman, nerede, ne şekilde öleceğini, cenazesini hatta bedeninin ölümden sonra geçireceği değişim üzerine bile düşünebilir. Ayrıca insanın ya da sanatçının dünya görüşüne, inancına ve hayatının farklı dönemlerine göre ölüme bakış açısı değişiklik arz edebilmektedir.

İhsan Deniz, dünyanın ve hayatın sevicecek bir tarafının olmadığını²⁸ aksine dünyada olmanın ve varoluş sancısı çekmenin yeterince azap duyulacak yanı olduğunu ifade

²¹<http://www.yenisafak.com/arsiv/2002/eylul/30/ideniz.html> (ET: 16.11.2016)

²² Mehmet Solak, “Bitmeyen Siret; Bozgun Siperi’nden Tam’a”, *Hece Dergisi*, sayı 227, Kasım 2015, s.75.

²³ Deniz, (2016: 104, 105)

²⁴ Deniz, (2016: 64)

²⁵ Deniz, (2016: 63)

²⁶ Mehmet Solak, *age*, s.74.

²⁷ İhsan Deniz ile Şiir Üzerine, (Konuşan: Mustafa Muharrem), *Hece Dergisi*, S: 75 (2003), s.85,86.

²⁸ Deniz, (2016: 55)

eder.²⁹ “Pesimistim; dünyayı ve hayatı sevmiyorum.”³⁰ diyen bir sanatçı elbette ölüme merak hissi uyandıran olgu hatta bir başlangıç, yeni bir dünyaya perde aralayış olarak bakacaktır.

*“ki ölüm en yeni bitkisidir denizlerin,
ölüm ki bir kimlik betimlemesi sessizliği
ölüm ki bir meraka çekmektir seni
seni gidilmeyen ülkede seni
seni yanılmak azalmaktır seni
seni*

bir odada dondurmaktır gözlerini,” (s. 112)

dedikten sonra şöyle bitirir “Kül” adlı şiirini:

“Ölüm ki en yeni başlangıç yepyeni bir hayata”(s. 113)

Ölüm onun gözünde korkulacak bir şey değil, aksine bir saklanma biçimi, bir sığınaktır. Bu yüzden onu “ölüme kaçmak”la yargılayan görüşe;

*“sen ey ‘yaptığın kaçmaktır’ diyen bana
ne olur ölümden bu kadar korkma
unutma,
o sulara bıraktığın sarhoşluğu kimse bulamaz”*(s.17)
olur onun cevabı.

Şaire göre ölüm sürekli olarak insanla beraberdir ve ondan hiç ayrılmaz. Hatta öyle ki zihin ve kalp ölüm düşüncesini atsa dahi o en son gelir insan vücudunun en uç noktası olan deriye kadar dayanır. Buradan çıkmaz.

*“ölüm daima
insanlarla derileri arasında barınacak”* (s. 37)

“Artık Ölüm” başlıklı şiirde şair, “duymaması gereken ölüm tariflerini duymuş”, “ellerinde sevinç izi olsun istememiş”tir. Nihayet ölüm bu varoluşsal kaygının onu götürdüğü son nokta olmuştur. “Artık ölüm” yapılacak en iyi iştir.

*“akılları ağrıyanlar, seçilmişler, delilerle
şimdi en iyisi
gidip biraz daha ölmeli”*(s. 54)
dizeleriyle biten şiir başlığa bağlanmış olur.

²⁹Deniz, (2016: 105)

³⁰ <http://www.dunyabizim.com/portre/755/bursada-bir-sair-ihsan-deniz>, (ET: 01.11.2016)

İhsan Deniz'in ölüm olgusunu olumlu bir çağrışım olarak ele aldığı birçok şiirine rastlanabilir. Ölüm "arada bir uğranacak, ona vakit ayrılacak" bir dost gibidir.

"arada bir ölüme de uğra

(ölümün varlığını ihmal etme)"(s. 40)

"ölüme vakit yok

yer yok ölmeye" (s. 77)

Hatta bazen bu dost küstürülür. Çünkü yaşamaya karşı onu tercih ettiği zamanlar geçmişte kalmıştır. Şair o günleri özler ve sitemle sorar:

"ölmeyi yaşamaya tercih ettiğin o vakitlerin nerde" (s. 61)

dedikten sonra dostunun onun tarafında olmadığını fark eder.

"ölüm bile benden yana değil" (s. 62)

Yine de şair, ölümün kutsiyetine inanmış, ona güvenmiş ve gidip o kapının eşiğine tekrar dayanmıştır.

"ölümün o soylu ve kutsal geçidinde

yeniden karşılandım ve kutsandım" (s.165)

"Benim hayatımda derin kırılmalara mâl olan bir tecrübenin ardından geldi. Tematik özünü ve yayılışını göz önüne aldığım da, doğrusu hiçbir zaman böyle bir kitap yazmak istemezdim... Mecbur kaldım"³¹ dediği tek bir başlık altında farklı bölümlerin bulunduğu, "Dünyanın sesinden fırlayan bir kötülük buldum ben!"³² diye başlayan *Baht-ı Siyah* kitabında, genel olarak iyilik ve kötülük üzerinde yoğunlaşır. Şiirin yedinci bölümünde Mevlâna'dan bir alıntı ile "İçimde ölümden başka devası olmayan bir dert vardır."³³ der ve şiirin ilerleyen bölümlerinde ölümün "peşine düşer", "onu sever" ve yine "onun ipine sarılır". Ayrıca ölümünün nasıl gerçekleşeceğine dair istek ya da merakı vardır. O, dostla vuslatın hayalini kurar:

"Çok sevdim, peşine düştüm, ipine

sarıldım ölümün:

Tam zamanı, istedim ki

mutlu ve bahtiyar öleyim..

Hiç kimse gül koklamasın ardından.

Köpekler uzun uzun ulumasın.

³¹http://www.ercisnet.com/bilesenler/forum/baslik.php?baslik_no=1617 (ET: 1.11.2016)

³²Deniz, (2015: 491)

³³Deniz, (2015: 509)

*Başımın düştüğü yerde
kalbe atılmış bir ilmek,
birikmiş birkaç ter damlası
solgun şakaklarımda..
Donmuş, kurumuş son
bir bakış,
can havliyle
hayatın kederine dair, açık
unutulmuş gözlerimde..’’(s. 518-519)*

Şiirin diğer bölümlerinde de ölüm, iyilik ve kötülük kavramlarına birçok kez atıf yapan şair, ölüme ‘‘iyi ki gelen’’ ve gelişi yavaş yavaş gerçekleşecek bir durum olarak bakacaktır. Bu durumu ‘‘ölüm’’ kelimesini harflere bölerek somutlaştırmak ister.

*İyi geliyor, iyi
ki geliyor
ö
l ü
m(s. 544)*

Ölüm ve ölümden sonra vücudun alacağı hal, İhsan Deniz için aynı zamanda bir merak unsurudur.

Ölümü ve ölümden sonra vücudun geçireceği değişimi Türk şiirinde sorgulayış biçiminin ilk örneği olarak Âkif Paşa'nın torunu için yazdığı mersiye verilebilir. Paşa, bu mersiyede ‘‘Şimdi ne hâldedir nâzik bedenini’’ diye sorguya başladıktan sonra ‘‘cism-i semîn’’in geçireceği değişimler üzerine düşünmeye başlar. Kaşların dökülmesini, saçların yayılmasını, yanağın renginin solmasını sorduktan sonra ‘‘Acaba çürüyüp toprak oldu mu/ Öpüp kokladığım o pamuk eller!’’ der.³⁴

İhsan Deniz de ‘‘baharat ve yangın kokan ölümünü’’ tasavvur etmeye çalışır, bunun nasıl olacağını merak eder. Gövdesinin nasıl görüneceğini düşünür ve sorgulamalar yapar. Ona göre ‘‘ölümü parlayacak’’tır. Fakat burada İhsan Deniz, cesedinin görüntüsüyle beraber ölüm hadisesinin kendisini de merak etmektedir.

*‘‘baharat ve yangın
kokan ölümümü merak ediyorum, nasıl
parlayacak acaba ölümüm,
yüzüm*

³⁴ Ahmet Hamdi Tanpınar, *age*, s.109.

*hangi yüzle yüzleşecek yüzüldüğünde yüzlerce,
kendime bir parça ayırabilecek
miyim gövdemi sihirli gösterecek
kadar pıhtı, koku ve mumya''(s. 680)*

Hayattan Kaçış ya da Hayatla Barışık Olamama

İhsan Deniz, şiirlerinde hayat kavramını çok sık kullanır. Şair, genel olarak hayatı bağlanılacak, muhabbet duyulacak bir yer olarak görmez ve hayatta mutlu olunacağını düşünmez. Çünkü kelime kökeni olarak “denî” yani “aşağı olan”dan gelen dünya yaşanır bir yer olmaktan çıkmıştır.³⁵ Dünyanın yaşanır bir yer olmaktan çıktığını ifade eden bir şairin dünya ve dünyanın sunmuş olduklarına sınımsız bağlı olduğu söylenemez. Hayattan memnun, son derece mutlu olduğunu söylemek elbette mümkün değildir.

*“İşte bak, dünya hâlâ soğuk
bir oda. Hayat, nasıl olsa fazla
kaza.. Bir ömür böyle
geçti, daima yağmalanmakla.. Heder
oldu, unutuldu; hep arzu
ve avunmak arasında..”(s. 408)*

Deniz’e göre dünya “soğuk bir oda”, hayat ise “kaza”dır. Ve bu soğuk odada insan kendisine verilenlere bazen tevekkül ederken bazen de “arzu”larının peşinde koşarak ömrünü heder eden ve unutan bir varlıktır. Burada “kaza”yı hem “*can ve mal kaybına, zararına neden olan kötü olay*”³⁶, hem de “*olacağı ezelden Cenâb-ı Hak tarafından takdir olunan şeylerin vukua gelmesi*”³⁷ olarak iki manada okuyabiliriz. Dünya insanın kendi arzusuyla bulunduğu bir yer değildir. Ayrıca insanın canına ve malına kastedir.

*“sunulan bir şeydi hayat
her keşiften artakalandı
önümüze koyulandı, verildi yani”(s. 33)*

diyerek dünyada bulunmanın insan iradesinin dışında olduğunu ve insanın edilgenliğini vurgular.³⁸

Dünya, insanın kendi arzusuyla içinde bulunduğu bir yer olmadığı gibi içine “itilen” ya da içinde düşüp dağılacak bir yerdir. “Nem” adlı şiirde şair, sürekli bu dünyada varlığı ve

³⁵Deniz, (2016: 55)

³⁶Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, (ET: 10.09.2016)

³⁷Ferit Devellioğlu, **Osmanlı Türkçesi Lûgati**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2008, s.498.

³⁸ Mehmet Solak, “Gecenin Hurûfi Kalbi: İhsan Deniz”, **Hece Dergisi**, S: 75 (2003), s.101.

yokluğu sorgular, dünyanın üzerine bulaşması endişesini duyar. Çünkü hayat, adeta zehirli bir “akrep kokusu”dur.

“geceyim ben! Dünya

ya döküldüm, hâneyi

yitirdim,

...

uyanmadım dünyaya itildiğim hummânın

sıcağıyla.. Kaldım ve kapladım. Hep o söze

aktı sözlerim. Ben ki, beklemiyorum artık

hiçbir şeyi.. Peki, ya ben de varsam

dünyada? Ya uyanırsam? Bana da bulaşırsa

akrebin kokusu?” (s. 222-223)

Dünya şaire göre bir “akrep kokusu”dur. Şair, bu kokunun üzerine bulaştığından şüphe eder. Fakat akrepten daha acı veren ve zehri daha kuvvetli olan bir varlıkla yaşamak şair açısından daha azap vericidir.

“Kalbinde yıllarca bir yılanla yaşamak nasıl bir şeydir?” (s. 568)

Hatta insan bulaşmanın da ötesinde dünyanın içinde kaybolabilir de. “Kaybettim,/ ihsanı/ ve denizi/ ve içinde ketbolan İhsan Deniz’i.”³⁹ diyen şair, dünyaya bulaşmak ve dünyada var olmanın anlamı itibarıyla kendini rûhen ve mânen kaybettiğini ifade eder.⁴⁰ Yani dünya hayatı, insanı ruhen incitir ve yutar. İnsan artık o dünyaya itildikten sonra sadece hayata bulaşmakla ya da kaybolmakla kalmaz, o “sırrî gölgeye” köledir artık.

“İşte hayat, burada: o sırrî gölgeye artık ben de

köleyim..” (s. 261)

İhsan Deniz’e göre hayat rutin haline geldikçe insanı kirletir. Yani bir duruma alışıldıkça o durum sıradanlık kazanır, yeni hallerin önü kesilir.⁴¹

“hiçliğe, kimliklere ve çelişkilere

yalnızlıklara alışılıyor

acıya, insana ve intiharlara

hayata hayata hayata” (s. 170)

Hatta bu alışkanlık öyle bir hale gelir ki, trajik olması bakımından hiç alışılmaması gereken ölüme bile alışılır. Nihayet bu alışkanlıkla ölüm de kirlenir.

³⁹Deniz, (2015: 538)

⁴⁰Deniz, (2016: 163)

⁴¹Deniz, (2016: 147)

“her şey her şeye alışmakla kirleniyor,

ölüme alışılıyor örneğin

ölüme alışılıyor ve kirleniyor ölüm”(s. 170)

Bu tekdüzelik başka şiirlerde de kendini gösterir. İnsanı kirleten dünya hayatı o dereceye gelir ki adeta kımıldayamayacak hale gelir şair. *“Bu lekeler”*den dolayı dünyaya çıkmayı göze alamayacak, dünyadan kaçacak ve bunalacaktır.

“uyuyup uyanalım uyuyup uyanalım uyuyup uyanalım

çok gelsin bize yaşamak

bakalım, renkli çağrışımlarıyla kışkandırısın bizi gökyüzü,

bunalalım

çıkmalıyım dünyaya bu lekelerden ötürü, kımıldamayalım,

şaşırmamak da karmakarışık yüzümüzü bir daha

bir daha, hiç ama hiç yaşamayalım.” (s. 19)

Deniz, dünyanın geçiciliğini bir tiyatro oyununa ya da filme benzetir. Yani insan ömrü kısadır; başlar ve biter.⁴² Elbette bu kısa ömrün kendisi gibi içine sığdırılan her şeyin ömrü de kısa olacaktır. Dünya hayatı kısa olan insanın dünyaya dair umutlarının da ömrü kısadır. *“Keyfi yok, rengi de eksiktir.”*

“(...) Nasıl olsa keyfiniz

yok, renginiz eksik, dünyaya dair

umutlarınızın ömrü kısa..”(s. 403)

Dünyada mutlu olma isteğini, hedefini ahmakça bir beklenti olarak addeden İhsan Deniz⁴³, hayatı insanın tüm isteklerinin son bulduğu bir liman olarak düşünür.

“Yolcu Hayat! İçimizde beliren yoksul arzuların sıkıştığı en son liman...” (s. 430)

İhsan Deniz’e göre hayat insanı aldatan bir gölgeden başka bir şey değildir. O, sürekli bu dünyanın varlığından, eşyanın kalabalığından kaçmak ister. Bu kaçış, onu yaşamdan kurtarmayacak ama ona istediği gibi bir yaşam verecektir. Çünkü o, ona sunulan hayat ile uyumlu değildir. Aksine bu dünya ile *“uyumsuzluk”* *“ne güzel”*dir. O, hızla yaşlanmak ister fakat yaşlandığının farkında olmayacağı *“siyah badanalı aynasız evler”* ve *“kurtarıcı bir ses”* aramaktadır. Bu sesi şair, ona sunulan hayatta değil, kendi *“bahar”* mevsiminde ve kendi ruhuna sığınarak bulacaktır.

“hızla yaşlanmak ne güzeldir baharda

siyah badanalı aynasız evlere kurulmak ne güzel,

⁴²Deniz, (2016: 53)

⁴³Deniz, (2016: 104)

*ne güzeldir ellerimizin uyumsuzluğu hayata,
ama bu duygu beni tanımalı
yedi yön dört mevsimde
kurtarıcı bir ses bulunmalı benim için,
çok defa yaşamalıyım ben
yaşamalıyım ben her türlü yaşamamışlığımla.’’(s. 23)*

İhsan Deniz’e göre hayat yalnızca bir aynadır. Ayna ise insanın aslı değil ancak bir sureti yani yansımasıdır. Yansıma ise aldatıcı bir durumdur. İnsan ayna içine girince ‘yanılsamalar diyarı’na girmiş olur. ‘Neden ve nasıl ve nereye kadar yanılttı bizi bu h a y a t?’ diye soran şair son söz olarak:

*‘H a y a t ! çok geç.. Çekil
Aramızdan artık..’ der. (s. 440)⁴⁴*

Bir Çatışma Unsuru Olarak Hayat ve Ölüm

Ölüm ve hayat kavramlarının her biri bir diğerini akla getirir. Ölüm ile birlikte hayat, hayat ile birlikte ölüm ve bu ikisi arasındaki çatışma insanoğlunun sıkça düşündüğü olaylar olabilir. Hayat ve ölüm arasındaki karşıtlık aynı zamanda ruh-beden ve varlık-yokluk arasındaki çatışmayı da beraberinde getirir. Bu çatışma insanı ölümü ve hayatı sorgulamaya, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi düşünmeye zorlar.

İhsan Deniz, şiirlerinde ölüm ve hayatı ayrı ayrı ele almakla birlikte, bu iki kavram arasındaki ilişki ya da karşıtlığı da işler. Gündelik hayat, takıntılar, korku ve sıkıntılar bağlamında yazdığını ifade ettiği ‘Tılsımlı Büyü’ şiirinde ölüm ve yaşam çelişkisi üzerinde durur.⁴⁵

*‘bize de ölümü kollamak düştü
ölümü kollamak
geometrik bir sıkıntı halinde ölümü kolluyoruz’’ (s. 42)*

diye şiire başlayan Deniz, her üç mısradaki ‘kollamak’ kelimesini kullanır. ‘Kollamak’ kelimesi, olmasını, ortaya çıkmasını beklemek, gözetmek, göz önünde tutmak, gözlemek, korumak gibi anlamlara gelmektedir.⁴⁶ Burada şair, ölümü gözlemektedir ve bunun sürekliliğini ‘kollamak’ kelimesinin tekrarıyla ifade eder. Ölüm, hayatın bizatihi kendisinden anlaşıldığı gibi hayatın içinde ‘saatin durması’, ‘uykunun kaçması’ gibi bazı olaylar ve anlardan da anlaşılabilir. Ölüm ve onu çağrıştıran metaforlar hayatın içinde var olabilir. Yani şair, hayat karşısında ölümü anlamlandırır.

‘saatimizin durmasından, uykumuzun kaçmasından

⁴⁴Mehmet Solak, ‘‘Gece’nin Hurûfî Kalbi: İhsan Deniz’’, **Hece Dergisi**, S:75 (2003), s.100.

⁴⁵Deniz, (2016: 142)

⁴⁶Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, (ET: 21.02.2017)

hayattan hayattan hayattan

biz ölümü böylece tanıyoruz’’(s. 42)

Şair, ölümü sadece gözlemez aynı zamanda ölümün gerçekleşmesini de bekler. Ölümü kollamaya devam eder.

‘‘ve evet bazen ölümü kolluyoruz

bir insan bir insan bir insan olarak

ölümü bekliyoruz,’’ (s. 43)

Ölümü beklemek hayatı da etkiler. Ölümü bekleyerek ‘‘hayata dönemeyen’’ insan hayatını sağlıklı şekilde devam ettiremeyecek, gündelik yaşamında ölüm fikrinin çarpıcılığından sığınacak, kaçacak, göç edecektir. Bu kaçış aynı zamanda ölüm fikrini bastırarak eylemlerden oluşacaktır.

‘‘bu yüzden herkes bir yerlere göç ediyor

bahçelerde yer kalmıyor vişne çürüklerine

kedilerle arkadaş oluyoruz bu yüzden

fulyalara boğuyoruz masa önlerini’’ (s. 43)

Ölüm fikrinden kaçamayan insan isehayatı yaşayamaz hatta hayata bulaşmaz bile. İşte burada ölümün varlığından kaynaklanan bir trajedi doğar. Ölümü düşünen insansıkılır, bunalır hatta hayatta hayret edilecek hiçbir şeyin olmadığına inanır.

‘‘(hiçkimse ama hiçkimse hayata bulaşmıyor

hiçkimse ama hiçkimse

‘‘hayat’’ demiyor hayatında hayretle)’’(s. 44)

Bu bunaltının sebeplerinden biri de hayatın tekdüzeliğidir. Gündelik yaşamdaki sıradanlık, herkesin her zaman aynı işleri yapması, herkesin herkese benzemesi gibi durumlar şairin kimsenin onu anlamadığı hissine kapılmasına neden olur. Çünkü herkes birbirine benzemekte, şair ise kimseye benzememektedir. Bu yüzden kaçacak, sığınacak bir yer arar. ‘‘Varlığını’’ herkesten uzak tutar.

‘‘herkes gibi sinemaya gidiyorlar,

istasyonlarda buluşuyorlar herkes gibi

fotoğraf makinaları telefonları saat kayışları

müze gezmeleri gibi bile herkes gibi’’ (s. 44)

‘‘beni hiç kimse, ama hiçkimse anlamıyor

bu yüzden hışımla çıkıyorum lokantalardan

*bu yüzden takvimler hep aynı tarihi gösteriyor
largaktıl alıyorum bu yüzden, anneme telgraf çekiyorum
varlığım herkese uzak kalıyor
çünkü seçilmiyor hiçbirinden hiçbir yer'' (s. 44)*

Şair, ölümü gözetlemeye devam etmektedir ve bunu yapmaktan asla korkmaz. Çünkü ona göre hayatın her anında ölüm fikri insanın aklındadır.

*“çünkü ölümü, ölümü hiç durmadan kolluyoruz
ölümü kollamaktan korkmuyoruz
bir iskeleye adımımızı atsak
kısa bir yolculuğa çıksak peşi sıra
bir cenazeyi taşısak kollarımızda
ölüm fikri gitmiyor aklımızdan'' (s. 46)*

Ayrıca İhsan Deniz burada, “yolculuk”, “iskele” gibi ölümü çağrıştıran/temsil eden kelimeler kullanmaktadır. Ölüm, Deniz’e göre bir yolculuktur. Bu yüzden iskelede, yolculukta, hatta bir cenazeyi taşıırken ona yol arkadaşlığında ölüm her an aklındadır. İskelede yaklaşılıp ölümle burun buruna gelindiğinde artık “ayak izleri”, hayata (kıyıya) geri dönmeyecek ve insan (yelkenli), artık dünyada (karada) kalmayacaktır.

*“kıyıda ayak izleri gitmiyor gerisingeri
gitmiyor gitmiyor artık karada bu yelkenli'' (s. 46)*

Artık karada gitmeyen yelkenli, iskeleden ölüme doğru yola çıkar. Hayatın sona erdiği yer ona göre bir düşün başlangıcıdır. Yani ölüm ile birlikte bir düş dünyasına çağrılır insan. Fakat şair, ölümün bu çağrısına cevap vermek yerine, hayatı tercih eder. Çünkü ölümü anlamlandırmak ona göre hayatı anlamaktır.

*“evet belli ki bir düş kurmaya çağrılıyor
ama biz hayatı, hayatı seçiyoruz
çünkü ne türlü ölümü yoklasak
o türlü hayatı anlıyoruz
böylelikle hayatı
hayatı da her türlü anlıyoruz'' (s. 47)*

İhsan Deniz, mısraların tamamına yayılan bir anlam bütünlüğünün dışında doğum ve ölüm, hayat ve ölüm, yaşamak ve ölmek gibi birbiriyle zıtlık teşkil eden kelimeleri bir arada kullanarak hayat ve ölüm arasındaki trajediye vurgu yapar. Şair, sürekli olarak doğduğunu ve her doğumunda yeniden öldüğünü ifade eder.

“bu kaçınıcı doğumum kentın her yerinde

bu ise kaçınıcı ölümüm

bitmeyen bir yerlerimle” (s. 125)

Deniz, ölüm ve hayatı iç içe, birbirine bağılı “tabakalı gerçekler” olarak görür.

“hayat ve ölüm ölüm ve hayat

ölüm ve hayat hayat ve ölüm” (s. 76)

İhsan Deniz, şiirinde ölüm ve hayat arasındaki çatışmayı ve buna bağılı olarak doğan trajediyi şiirlerinde etkili bir şekilde işlemiştir. Trajediyi, “*Trajikolan, birini veya diğeri kaybetmeyi göze alamayacağı hâlde, insanın o birini veya diğeri seçmek durumunda kalmasıdır. Aynı (veya benzer) değerde iki seçenek karşısında birini seçmek, diğeri seçmemektir.*” şeklinde tanımlayan İhsan Deniz trajedinin aslında bir “kaybediş” olduğunu ifade eder. Trajedi aynı zamanda, insanı metafizik olana götürür ona göre. Bu yüzden “*İnsan varlığa ve varoluşa, hayatın anlam ve değerine dünyevîliği aşarak bakar.*”⁴⁷ Deniz’in şiirlerinde işlediği hayat ve ölüm arasındaki trajik durum bu “dünyevîliği aşarak” insanı ve hayatı kavrama biçimidir.

Bir Ölüm Şekli Olarak İntihar

Birçok insan, hayatında zaman zaman yalnızlık, bunalım, depresiflik, umutsuzluk ve çaresizlik gibi psikolojik durumlar içine girebilir. Her insan farklı mizaç ve ruh dünyasına sahip olduğu için, bu hisler farklı tepkiler ve sonuçlar doğurur. Bu sonuçlardan biri olarak intihar fikri görülebilir.

“Kendini öldürme”⁴⁸, “Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi”⁴⁹ şeklinde tanımlanan intihar, bazen “kişinin kendini, işlediğine inandığı bir suç karşısında cezalandırma isteği”⁵⁰, çoğu zaman “çevredeki insanlara eleştirel bir mesaj vermeyi amaçlayan, çevreyi suçlayan bir eylemdir.”⁵¹

İçinde bulunduğu topluma ve kendisine karşı diğeri insanlara kıyasla daha hassas bir duyuşa sahip olan sanatçılarda da intihar olaylarına hem Dünya Edebiyatında hem Türk Edebiyatında sıkça rastlanır. Sanatçı, ruhsal durumundan kaynaklı intihar olgusunu düşünüp, ele aldığı gibi, içinde bulunduğu toplumsal normlara göre de intiharı işleyebilir. “*Sanatçı / edebiyatçı topluma yön veren aydın kimliğini üzerinde taşıdığı için, onun intiharı toplum için önemli bir mesajdır. O, giderayak bıraktığı notlarda, hayatla niçin uyuşmadığını sorgulayan cevapsız sorular, hayata meydan okuyan satırlar bırakmıştır.*”⁵²

⁴⁷Deniz, (2016: 66, 67)

⁴⁸Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2008, s. 443.

⁴⁹Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, (ET: 10.09.2016)

⁵⁰Ali Göçer, **Sanat ve İntihar**, Ankara 1991, s.28.

⁵¹Yusuf Alper, **Şiir ve Psikiyatri Kavşağında**, İstanbul 2001, s.122.

⁵²Nurullah Ulutaş (2006), **Türk Romanında İntihar**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa, s.36.

İhsan Deniz şiirinde, ölüm biçimi olarak intiharı tercih etme ya da düşünce anlamında intihar fikri ile karşılaşılır. 80li yılların ikinci yarısında intihar üzerine düşündüğünü ifade eden Deniz'in nadiren de olsa intihar aklından geçmiştir. Şair, intiharı "başı başına bir problem" olarak görür.⁵³ Bu problem bazen beklenen, özlenen bir durum iken bazen de alay edilesi bir olgudur.

"intiharla alay eder bu bakış" (s. 135)

Şair, "dünyaya bakmaktan", "kalabalıklardan" bıkmayacaktır. Çünkü onun aradığı zaten ölümdür. Ölüm ise, intiharla mümkün hale gelecektir. Fakat aradığını bulmakta başarılı olamaz.

*"çünkü her gün uzun boylu intiharlar satın alarak
ölümdü aradığın
aradığın ama bulamadığın"* (s. 57)

Ölümü arayan kimse onu bulsa dahi, tam olarak istediği anlamda kendini öldürme eylemini gerçekleştirememektedir.

"adam bir türlü beklediği gibi ve istediği kadar intihar edemiyor."(s. 200)

İhsan Deniz, intiharı çağrıştıran metaforlar ya da söz gruplarını şiirlerinde kullanmıştır. Mehmet Solak'ın "acı veren bir kitap" diye tanımladığı ve hakkında "Sorularınıza cevaplar al(a)mayışınız, şiirin/kitabın sizi sarıp sarmalamasına, acıtmasına, yüreğinizi dağlamasına engel değil. Benzer olayları yaşayıp yaşamamış olsanız bile. Çünkü şairin çığlığını duymamak, o çığlıkla ürpermek hatta irkilmemek mümkün değil."⁵⁴ diye ifade ettiği *Baht-ı Siyah*'ta Deniz,

*"Bütün kanımı bir jilet kesiğiyle denize akıtmak
vatosları gücendirebilir.
Büyük suç olur, maviyi hâlâ ruhumun yarısı
sanmak ve bir şiir kitabına epigraf
gibi kurulmak."* (s. 494)

der.

Burada "jilet kesiği" intihara işaret eder. Şair, kendine dönük öldürme eyleminin, kendinin dışındaki dünyaya zarar vereceğini ifade eder. Burada ruhunda artık maviden bir iz kalmadığını söyler. "Mavi renklerin en derin ve en soğuk olanıdır. İnsanın bakışları mavide engel tanımadan sonsuzluğa ulaşmaktadır. Çünkü mavi suyun ve havanın veya gökyüzünün ve denizlerin rengidir. İnsanüstü, mağrur ve sakin olma düşüncesi telkin etmektedir."⁵⁵ Ayrıca mavi rengi, sonsuzluk, ölümsüzlük, huzur ve ferahlık gibi hisleri çağrıştıır. Fakat Deniz'e

⁵³Deniz, (2016: 147)

⁵⁴Mehmet Solak, "Bitmeyen Sîret; Bozgun Siperi'ndenTam'a", **Hece Dergisi**, S: 227 (2015), s.69.

⁵⁵ Sadık Türkoğlu, "Anlatım ve Deyimlerde Renklerin Dili", **KKEFD**, S:8 (2003), s. 277-290; <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunikkefd/article/view/1021003863/1021003689> (ET: 01.11.2016)

göre artık bu sükûnet ve huzur suçtur. “*Bir şiir kitabına epigrafl gibi kurulmak*”dünyada varoluşu temsil etmektedir. Artık şair, bu varoluştan kaçacak, dünyaya bakmaktan bile utanması gerektiğini düşünecektir. Gözlerindeki “huzurlu perdeyi” çekecek olan şair, hiçbir “ilgi” istemeyecek ve “intiharlara gülümse”yecektir.

“Kalbimin somununu bozmalıyım ilkin.

Gözlerimdeki huzurlu perdeyi yer

altına indirmeliyim. Kuşku duymalıyım

nefesime karışan her ilgi hıştırtısından.

İntiharlara gülümsemeli,

dünyaya bakmaktan utanmalıyım.”(s. 495)

Şair, *Baht-ı Siyah*’ın 14. bölümünde soyutlama yaparak kendine seslenir ve bir “mucize iksir” verir.

“-Kendinize bir şey yapmayacaksınız!

Kendinize bir şey yapmayacak..

Toprak yutmayacak..

Kireç yalamayacak..

Mil çektirmeyecek gözlerinize..

Kan tükürmeyeceksiniz...” (s. 524)

diye uyarır. İntiharı işaret eden kelimelerle intihardan uzak durmayı telkin eder.

“Köprüden, trenden ve kurşun

deliğinden uzak duracaksınız..” (s. 524)

Fakat şair sonrasında artık kendinden bahseder ve “kendine hiçbir şey yapma”dığını ifade eder. Çünkü ölmek bile bir güç ve irade gerektirir. Halbuki “bir şey yapmamak” aslında “çokşey yapmak”tır. Ama diğer insanlar bunun farkında olmayacaktır.

“Kendime bir şey yapmadım!

Kendime bir şey yapmadım!

Bir şey yapmamanın bazen çokşey yapmak

olduğunu nereden bileceksiniz?” (s. 525)

“Çok Şey Olmuş Bana” şiirinin ikinci bölümünün intihar hissine yanaşma olarak da okunabileceğini ifade eden İhsan Deniz⁵⁶, bu şiirde intihar etmeye kalkan bir insan ve onun ruh dünyasını verir. “Nehrin karanlıklarla buluştuğu yerde” olan şair, vücuttaki sinir sistemini bozarak saniyeler içinde ölüme sebep olabilen, bir sinir gazı türü olan “sarın

⁵⁶Deniz, (2016: 147)

gazı’’ndan bahsetmektedir. Sarin gazının yarasına iyi geleceğini, ruhunun acısını dindireceğini söyler.

“Sarin gazı iyi gelir diyorlar.

Soğuk yaraya. Yaranın soğumuşuna.

Kalbe sirayet etmezmiş.

Hayali soldurmazmış.

Ruha şifaymış.” (s. 692)

Üstelik bu şekildeki bir yöntemle ölüm anının çok sürmeyeceğini ifade eder. “Başlangıç ile bitiş arasındaki mesafe” çok sürmeyecek, ölüm gerçekleşecektir.

“Çok sürmezmiş

Başlangıç ile bitiş arasındaki mesafe

süreden bile sayılmazmış.

Kesinmiş.” (s. 693)

dedikten sonra Deniz, Azrail’in gelişini şiirin şekli ile de vermeye çalışır. “Çok sürmez” dedikten sonra sayfada büyük bir boşluk bırakır ve şöyle der: “bir melek inermiş.”

Sonuç

Hayat ve ölüm kavramları insanoğlunun geçmişten beri sorgulaya geldiği kavramlardır. Öleceğini bilen tek varlık olan insan, hayata ve ölüme bu bilinç çerçevesinde yaklaşmaktadır. Ancak ölümün bir hakikat olduğunu bilmek her insanın zihninde ve ruh dünyasında farklı şekillerde açığa çıkar. Örneğin ölümden sonraki hayata inanmayan kişiler ölümü hayatın sonu olarak görürken, ölümden sonraki hayata inanan insanlar dünya hayatını ahret inancına göre değerlendirip anlamlandırır. Dolayısıyla insanlar arasında bireye, topluma ve bu ikisinin alanına karşı daha hassas olan sanatçılar hayatı, ölümü ve bu ikisi arasındaki trajediyi eserlerinde birçok kez işlemişlerdir. Hayata ve ölüme bakış, sanatçının kişiliği, ruh dünyası ve dünya algısına göre değişiklik arz etmektedir.

1980 kuşağının önemli şairlerinden olan İhsan Deniz de ölümü ve hayatı şiirlerinde birçok kez ele alan şairler arasındadır. 1980 şiirinin hakim temlerinden biri olan “ben”in şiirini yazan Deniz, metafiziksel duyuşa çok önem veren bir şair olarak bireyi ve bireyin hayat ve ölüm trajedisine bu pencereden bakar. Şairin pesimist olması, dünyayı geçici olarak görmesi ve yaşanacak bir yer olarak görmemesi, varoluş sıkıntısı çekmesi şiirlerine önemli ölçüde yansımıştır. İslami duyarlılığa sahip olması sebebiyle şair, dünya hayatına bağlılıktan kaçır. Hayatı yalnızca bir gölge olarak; ölümü bir sığınak ve yeni bir hayata perde aralayış olarak görür.

İhsan Deniz, dünyada varoluşun azap duymak için yeteceğini, dünyanın sevilecek ve yaşanacak bir tarafı olmadığını ifade eder. Dolayısıyla dünya hayatına bağlılığı son derece zayıftır. Dünya, “denî” kelimesinden gelmesinden bile belli olduğu üzere, “alçak ve aşağılık

bir yer’’dir. Bu bağlamda dünyada ruhi bunalımlar ya da varoluş sıkıntılarının zaman zaman da olsa şaire intiharı düşündürdüğü görülebilir. Dolayısıyla Deniz’in şiirlerinde bir ölüm şekli olarak intihar da yer almaktadır.

KAYNAKÇA

ALPER Yusuf, Şiir ve Psikiyatri Kavşağında, Okuyan us, İstanbul 2001.

AYDEMİR Mustafa, ‘‘Tanzimat Dönemi Türk Şiirinde Ölüm Algısı.’’*TurkishStudies International PeriodicalFortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic* S:8/4(2013),s.233-253;
http://turkishstudies.net/Makaleler/1815871092_13AydemirMustafa-edb-233-253.pdf
(ET: 16.11.2016)

DENİZ İhsan, ‘‘Hiçbir şairin ‘köksüz’ olduğuna, hiçbir şiir birikiminin ‘köksüz’ yaşayacağına inanmıyorum’’(Konuşan: Cenk GÜNDOĞDU) Özel Sayı: 80’ler,Üç Nokta, S:8(2007), s.13-18.

DENİZ İhsan, Dut Ağacı, Hece Yayınları, Ankara 2015.

DENİZ İhsan, Sevgilimdir Yazdığım Her Şiir Benim(Haz. Mehmet SOLAK),Cümle Yayınları, Ankara 2016.

DEVELLİOĞLU Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2008.

GÖÇER Ali, Sanat ve İntihar, Öncü Kitabevi, Ankara 1991.

KISAKÜREK Necip Fazıl, Çile, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2005.

MUHARREM Mustafa, ‘‘İhsan Deniz ile Şiir Üzerine’’ Hece Dergisi, S:75 (2003), s.79-86.

ÖZTUNÇ Mehmet, ‘‘İhsan Deniz ile Söyleşi’’, Türk Dili, S: 754 (2014), s.42-50.

SOLAK Mehmet, ‘‘Gecenin Hurûfî Kalbi: İhsan Deniz’’, Hece Dergisi, S: 75 (2003), 95-107.

SOLAK Mehmet, ‘‘Bitmeyen Sîret; Bozgun Siperi’ndenTam’a’’, HeceDergisi, S: 227 (2015), s.66-76.

TANPINAR Ahmet Hamdi, On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul Mart 2016.

TARANCI Cahit Sıtkı,Otuz Beş Yaş,Can Yayınları, İstanbul 2016.

TÜRKOĞLU, Sadık, “Anlatım ve Deyimlerde Renklerin Dili”, KKEFD, S:8 (2003), s. 277-290; <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunikkefd/article/view/1021003863/1021003689> (ET: 01.11.2016)

ULUTAŞ Nurullah (2006), Türk Romanında İntihar, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa.

Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.09.2016)

<http://www.dunyabizim.com/portre/755/bursada-bir-sair-ihsan-deniz> (Erişim Tarihi:01.11.2016)

http://www.ercisnet.com/bilesenler/forum/baslik.php?baslik_no=1617 (Erişim Tarihi: 01.11.2016)

<http://www.yenisafak.com/arsiv/2002/EYLUL/09/ideniz.html> (Erişim Tarihi: 16.11.2016)

<http://www.yenisafak.com/arsiv/2001/temmuz/02/ideniz.html>(Erişim Tarihi: 16.11.2016)